

УДК 336.74: 336.717

Бублик Є. О., канд. екон. наук
старший науковий співробітник Інституту економіки
та прогнозування НАН України

ОБМЕЖЕННЯ ГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Узагальнено зарубіжний досвід обмеження обсягу готівкових розрахунків. Зроблено аналіз стану розвитку засобів безготівкових розрахунків в Україні та дано оцінку законодавчих ініціатив і державних заходів із обмеження обсягів готівкових розрахунків та стимулювання поширення безготівкових платежів. Розроблено рекомендації щодо обмеження обсягів готівкових розрахунків в Україні¹.

К л ю ч о в і с л о в а : готівка, безготівкові розрахунки, інструменти безготівкових платежів, платіжні картки, банкомати, POS-термінал.

Згідно з даними НБУ обсяги гривневої готівки поза банками на початок квітня 2013 р. становили 206,0 млрд грн. З урахуванням валютних коштів поза банками² загальні обсяги готівки можуть перевищувати обсяги грошової маси у банківській системі. Негативний вплив цього фактора створює загрози для стійкості банківської системи та економічної безпеки держави і призводить до зростання потенціалу тіньової економіки.

Така тенденція, переважно спровокована наслідками світової фінансово-економічної кризи, спостерігається і в ряді зарубіжних країн. Для її попередження, а також з метою протидії відмиванню доходів, отриманих незаконним шляхом, зменшення витрат на підтримання обсягів готівки в обігу, підвищення банківської ліквідності, покращення контролю за податковими надходженнями, зниження ризиків розбійних нападів у регуляторній практиці розвинених зарубіжних країн та економік, що розвиваються, останнім часом активно набувають поширення заходи зі встановлення обмежень на готівкові розрахунки в межах країни, у тому числі і для фізичних осіб.

У цьому руслі слід розглядати й одну з останніх ініціатив НБУ у сфері удосконалення організації готівкового обігу, передбачену проектом Постанови правління НБУ "Про встановлення граничної суми готівкового розрахунку", яка спрямована на встановлення обмеження на граничну суму готівкового розрахунку за участю фізичних осіб у розмірі 150 тис. грн. Разом з тим останні заходи обмеження готівкового обігу у розвинених країнах застосовуються в умовах наявних широких можливостей забезпечення безготівкових торгово-платіжних розрахунків за допомогою спеціальних платіжних засобів, тобто здебільшого доповнюють їх.

¹ Публікацію підготовлено за виконання НДР "Монетарний механізм розвитку економіки України в умовах глобальної фінансової нестабільності" (№ держреєстрації 0113U000499)

² За різними експертними висновками оцінка цієї суми різниться від 50 до 90 млрд дол. США. З офіційного звіту НБУ "Міжнародна інвестиційна позиція на кінець 2012 р." можна виокремити дані про 86,3 млрд дол. США готівкової валюти і депозитів поза банківською системою.

Таким чином, вирішення проблеми великих обсягів готівкових розрахунків, які в сучасних умовах перешкоджають економічному розвитку країни, та підвищення ефективності монетарної політики регулятора вимагає розвитку безготівкових роздрібних платежів та спеціальних платіжних засобів для населення.

Поширення безготівкових розрахунків у розвинених країнах

У розвинених країнах у більшості випадків перехід основної частини розрахунків у безготівкову форму був швидше об'єктивним процесом, вигідним для всіх учасників ринку. Одним з поширених способів стимулювання безготівкових розрахунків у світі стало повернення деякої суми від купівлі товарів на банківські карти, наприклад, у вигляді знижок або повернення відсотка від ПДВ. Крім того, уряди розвинених країн останнім часом також активніше використовують і регуляторне обмеження готівкових розрахунків з метою зниження корупційної складової, операційних витрат фінансових організацій та спрощення механізмів оподаткування.

Ці обставини зумовили абсолютне переважання безготівкових розрахунків громадян цих країн у повсякденному житті, хоча через відсутність точних даних щодо готівкових розрахунків, важко визначити їхнє співвідношення з безготівковими. Наприклад, за окремими даними, лівова частка розрахунків у світі все ще відбуваються у готівковій формі [1]. Тим не менше, більшість безготівкових платежів здійснюється, цілком зрозуміло, саме у розвинених країнах. Так, у 2010 р. на економіки Північної Америки, ЄС та розвинених країн Азійсько-Тихоокеанського регіону припадало 79,5% світових безготівкових розрахунків. На початок 2011 р. у Швеції близько 97% розрахункових операцій здійснювалось у безготівковій формі, у Японії – 93%, в Південній Кореї – майже 98% [2]. Поряд зі Швецією на одному рівні за обсягами безготівкових розрахунків експерти ставлять Фінляндію, Норвегію та США [3]. У планах Швеції та Норвегії – повна відмова від готівки.

Дані щодо відношення обсягів готівки дол. США та євро в обігу до ВВП США і країн Євросони наведені на рис. 1.

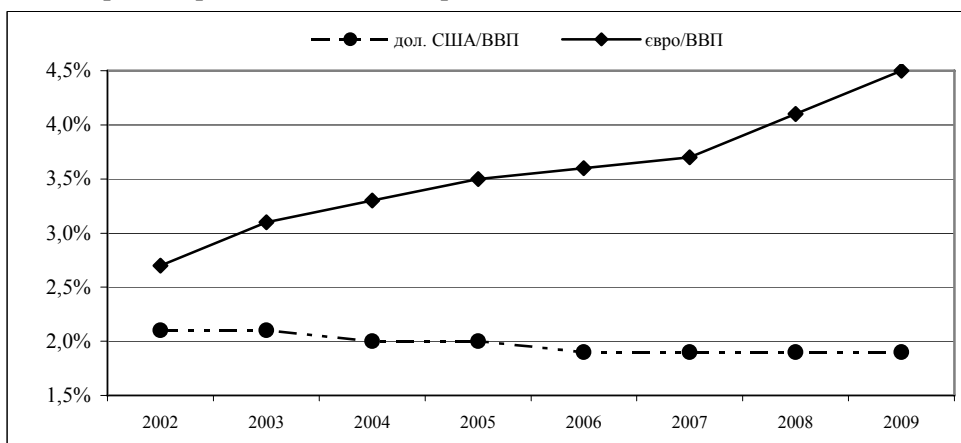

Рис. 1 Динаміка співвідношення обсягів готівки дол. США та євро в обігу до ВВП США та країн Євросони у 2002–2009 рр.

Джерело: World Payments Report 2011.

Як добре видно з рис. 1, політика зменшення обсягів готівкових розрахунків у США за розглянутий період дозволила зменшити обсяги готівки в обігу. Тоді як у Євросоні, попри подібну політику, у процесі збільшення кількості її країн-учасників відбулося майже двократне зростання обсягів готівки в обігу по відношенню до ВВП, що пояснюється насамперед нижчим рівнем розвитку систем безготівкових розрахунків у новоприйнятих країнах.

До речі, за окремими даними, обсяги доларів США у світовому обігу також зростають. Так, за даними Financial Times, за останні п'ять років кількість готівкових доларів в обігу зросла на 42% [4], здебільшого в результаті наявності стійкого попиту на них у країнах ЄС та СНД.

Показники обсягу готівки до ВВП в інших країнах (за даними їхніх центробанків): Велика Британія – 3,5%, Німеччина – 6,5, Швейцарія – 8, Японія – 12%. Деякі країни з нижчим рівнем розвитку економіки наближаються до цих показників, зокрема: Мексика – 5,3%, Бразилія – 4,2, Росія – 11,9% ВВП [2].

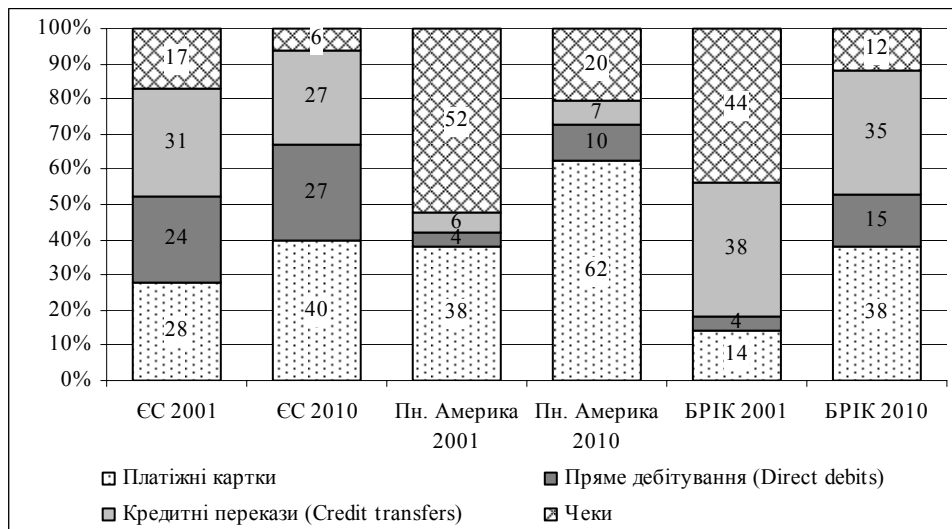

Рис. 2. Динаміка співвідношення інструментів безготівкових розрахунків у різних регіонах світу в 2001 та 2010 рр.

Джерело: World Payments Report 2012.

З аналізу наведеної на рис. 2 динаміки різних видів фінансових інструментів та систем безготівкових розрахунків добре помітно, що протягом останніх десяти років роль головного інструменту безготівкових розрахунків замість чеків взяли на себе платіжні картки і, з огляду на основних користувачів цих інструментів, цей факт відображає важливу тенденцію у сегменті розрахунків фізичних осіб.

Серед різновидів платіжних карток помітні певні відмінності, що залежать від регіону, переважаючої стратегії просування карткових продуктів та поширеності споживчого кредитування. Так, дебетові картки поширені у країнах Європи, де помітні великі обсяги розрахунків без використання кредиту, а картки в першу чергу заміщують чеки. Кредитні картки найбільш поширені у США, де просування платіжних карток відбувалося через нарощування споживчого кредитування. Водночас у країнах, що розвиваються, найбільш поширеними є дебетові картки під зарплатні проекти.

Що стосується встановлення граничного розміру готівкових операцій, то така практика у тому чи іншому вигляді (жорстке нормативне обмеження, подання додаткової інформації до контролюючих органів, скасування податкових пільг тощо), останнім часом отримала поширення у багатьох західних країнах. Так, у Бельгії гранична сума готівкових розрахунків для фізичних осіб на операцію становить 5000 євро, Франції – 3000 євро, Греції – 1500 євро, Італії та Іспанії – 1000 євро³.

Обмеження готівкового обігу в країнах Східної Європи

Польща

Польща – одна з небагатьох країн ЄС, що демонструє стійке скорочення обсягів готівкових розрахунків, починаючи з 2001 р., коли обсяги готівки в грошовому агрегаті М1 перевищували 32%. І хоча ефекту було досягнуто протягом тривалого періоду, темпи скорочення готівки в грошовій масі суттєво випередили середньоєвропейські, особливо починаючи з 2009 р. (див. рис. 3).

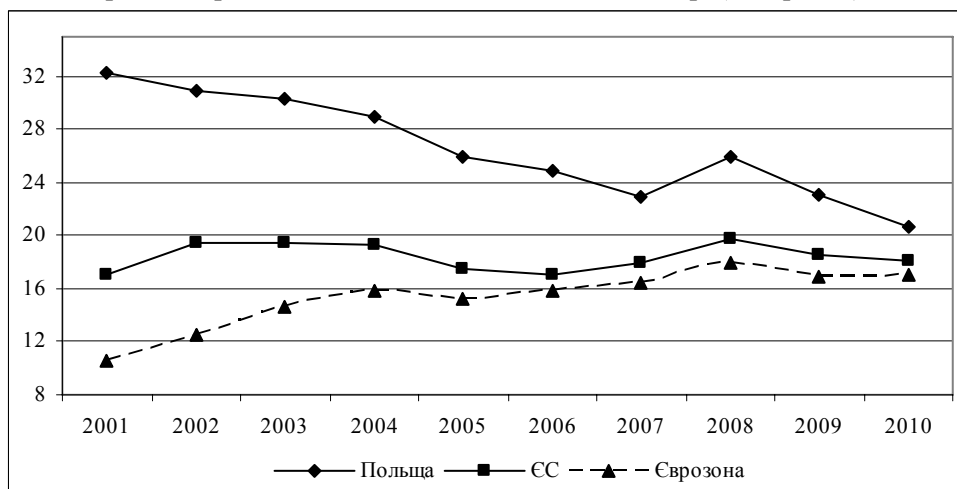

Рис. 3. Зміна частки готівки у агрегаті М1 Польщі та країн ЄС

Джерело: за даними: J. Górka. Payment Behaviour in Poland – The Benefits and Costs of Cash, Cards and Other Non-Cash Payment Instruments. – Febr. 2012. – 30 p.

Слід визнати, що такі негативні ефекти, як високі комісії за переказ коштів (у середньому 1,60–1,64%, що на 0,9% вищі за середньоєвропейські), а також плата за обслуговування терміналів віднаджують торговців від прийняття до оплат карток та до цього часу стають на заваді поширенню в Польщі мережі POS-терміналів [5, с. 18]. Згідно з даними польського центробанку NBP, в Польщі на початок 2011 р. було 6 595 POS-терміналів на один мільйон мешканців. Із країн Східної Європи, що входять до ЄС, тільки Румунія мала менше (4 995 POS-терміналів). В середньому по ЄС нараховується 17 561 POS-термінал на один мільйон мешканців, а у Єврозоні – 19 873 [5].

Незважаючи на це, станом на кінець 2010 р. Польща зайняла одне з провідних місць у Східній Європі за рівнем безготівкових розрахунків та помітно наблизилася до середньоєвропейського показника частки готівки у грошовій масі за М1 (див. рис. 4).

³ Дані ЄЦБ та центробанків зазначених країн.

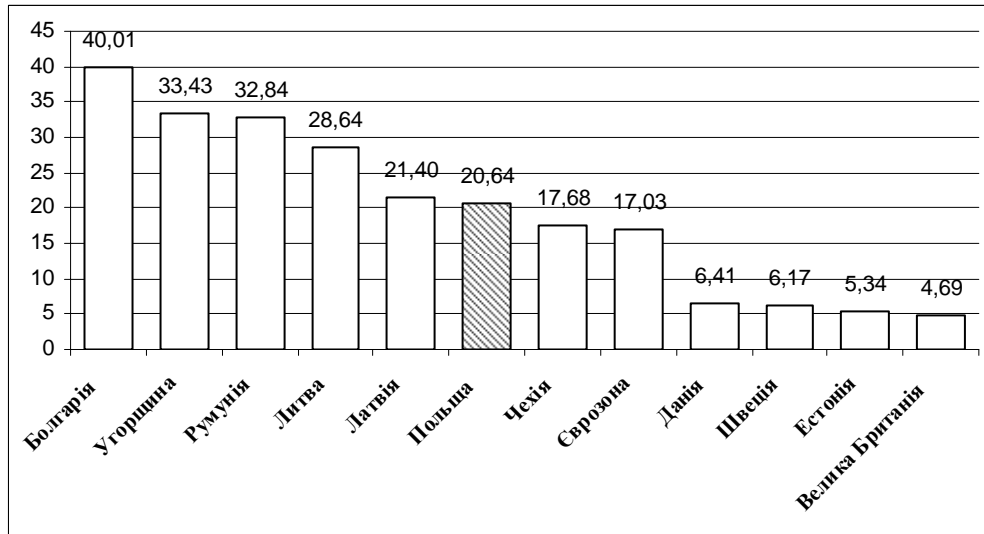

Рис 4. Частка готівки у агрегаті М1 різних країн ЄС та середній показник по Єврозоні на початок 2011 р.

Джерело: за даними: J. Górka. Payment Behaviour in Poland – The Benefits and Costs of Cash, Cards and Other Non-Cash Payment Instruments. – Febr. 2012. – 30 p.

При цьому за результатами 2010 р. Польща залишалась єдиною країною ЄС, яка зберігала тенденцію до подальшого скорочення частки готівки в грошовому обігу. Як зазначається у дослідженні World Payments Report за 2011 р., значною мірою цьому посприяли державні ініціативи, зокрема, запропонований Мінфіном Польщі трирічний план збільшення частки електронних платежів з 9 до 50%, прийняття до виконання Payment Services Directive (PSD), затвердженої ЄС, та приєднання до European Payments Council (EPC) і досягнення вимог SEPA.

Факторами зростання безготівкових платежів стало і реальне економічне зростання в країні, заходи ринкових посередників щодо розширення інфраструктури безготівкових розрахунків та збільшення частки населення, що користується банківськими послугами, з 66% у 2007 р. до 70% у 2010 р. У результаті рівень безготівкових розрахунків у Польщі наприкінці 2011 р. сягнув рівня Італії (55 операцій на особу) [3].

Сприяли також активні дії власників карткових систем. Так, з 2010 р. Visa поширила на Польщу свій проект Big Idea, спрямований на забезпечення розрахунків із використанням карток Visa будь-де, що передбачає пільгове розміщення POS-терміналів. Крім того, Visa планує залучити Польщу до участі у ряді своїх інноваційних пілотних проектів (мобільні платежі, P2P платежі, Visa alerts, V.me by Visa та інші) одразу після їхнього початку у Великій Британії, Франції та Іспанії.

Росія

Серед країн СНД у Росії заходи з обмеження готівкових розрахунків почали застосовуватись раніше і одразу за декількома напрямками. До 2011 р. політика обмеження готівкових розрахунків, яку проводили уряд Росії та ЦБР, стосувалася лише розрахунків між юридичними особами – їм було заборонено проводити розрахунки між собою у сумах, що перевищують 100 тис. рублів.

Водночас, за даними 2012 р., частка готівкових розрахунків у Росії все ще становила 25%, що за оцінками Мінфіну Росії вдвічі вища за розвинені країни і в півтора рази вища за країни, що розвиваються. Через це реально обговорюється можливість, що, окрім інших заходів, Мінфін може наважитись і на повну відміну готівкових розрахунків між юридичними особами.

Після доповіді голови Сбербанку Росії Г.Грефа прем'єр-міністру у серпні 2011 р. про повільний розвиток системи безготівкових платежів, який гальмує економічне зростання, зумовлює втрату близько 1,1% ВВП на рік⁴, було ухвалене рішення про прийняття заходів для скорочення готівкових операцій, у тому числі й при розрахунках фізичних осіб.

Реалізація політики обмеження готівкових розрахунків у сегменті фізичних осіб у Росії передбачається за трьома основними напрямками: заборона компаніям виплачувати зарплату готівкою, зобов'язання магазинів приймати банківські карти та встановлення граничних сум готівкового розрахунку. Крім того, ці заходи плануються підтримати зниженням комісійних платежів банків, які в Росії становлять близько 1,5%, а також компенсувати частину ПДВ при безготівковій купівлі товарів [6].

Робоча група при Міністерстві фінансів Росії у 2012 р. розробила відповідний законопроект, який, за її розрахунками, мають ухвалити у 2013 р. У ньому передбачена реалізація зазначених вище заходів, а також уточнення, що дозволений законом розмір купівлі за готівкові кошти у 2014 р. буде встановлений на рівні 600 тис. рублів. Із 2015 р. його пропонується знизити до 300 тис. рублів. Щодо підтримки цього законопроекту вже висловився комітет Держдуми Росії з фінансового ринку, мотивуючи тим, що потенційне зростання безготівкових розрахунків дасть додаткову ліквідність банкам та зробить кредити доступнішими для населення.

Проте проти таких доволі радикальних заходів заперечують, зокрема ЦБР. А також для їхньої реалізації існують і реальні перешкоди. Зокрема, зараз у Росії через банківські карти розраховуються з працівниками тільки 50% компаній у великих містах, і близько 30% в регіонах. При цьому, якщо за кількістю банкоматів на тисячу жителів (1,3 банкомата) Росія випереджає країни ЄС (0,7–0,9 банкомата), та за кількістю POS-терміналів суттєво відстає: 3,7 на тисячу жителів проти 22, наприклад, у Франції [7].

За такого розвитку інфраструктури карткових розрахунків, особливо у регіонах, спроби зобов'язати виплачувати зарплату та приймати оплату у магазинах платіжними картками будуть супроводжуватися помітними втратами для населення. Крім того, витрати на розвиток і підтримку необхідної інфраструктури для використання карток по всій Росії на нинішньому етапі може суттєво перевищити витрати на обслуговування емісії та обігу готівки.

Згідно з дослідженнями російського Центру макроекономічного аналізу і короткострокового прогнозування, якщо держава не вживатиме ніяких заходів, то до 2017 р. частка готівки в активах населення становитиме 19,1%. Водночас за активного стимулювання показник впаде не набагато більше – до 15,7%, що, в принципі, складно назвати достатньо продуктивним результатом [8].

⁴ Тільки використання усіма магазинами і сервісними центрами банківських карт, навіть з урахуванням пільг на стимулювання безготівкових розрахунків, а також економія на посиленні заходів із транспортування та зберігання готівки, за оцінками Сбербанку, може знизити відсоток втрат до 0,8% ВВП.

Загалом результати згаданого вище дослідження доволі об'єктивно виокремлюють групи факторів, що визначають швидкість розвитку безготівкових розрахунків і актуальні також для України. Зокрема, виділено такі групи факторів:

- еволюційні, що важко піддаються цілеспрямованому впливу (зростання добробуту населення, розвиток фінансових послуг, зростання фінансової і технічної грамотності громадян тощо);
- рушійні, що піддаються поступовому системному впливу (переважання готівкової культури розрахунків, провідні стратегії просування банками платіжних послуг);
- обмежуючі, що найбільшою мірою піддаються заходам організаційно-адміністративного впливу у короткостроковій перспективі (забезпеченість POS-терміналами, простота оплати житлово-комунальних послуг та інших регулярних платежів).

З огляду на такий характер обмежень, пріоритети заходів стимулювання безготівкових розрахунків повинні надавати перевагу заходам з розвитку інфраструктури і технічного забезпечення систем та інструментів безготівкових розрахунків перед регуляторно-адміністративними заходами нормативного зобов'язання або обмеження.

Казахстан

Політика обмеження готівкових розрахунків у Казахстані загалом відповідає ініціативам інших країн СНД: законодавче обмеження граничних розмірів готівкових розрахунків між юридичними особами та зобов'язання щодо використання платіжних терміналів. Новий етап посилення цього напрямку грошової політики став помітним у 2011 р., коли Законом Республіки Казахстан "Про внесення змін і доповнень у деякі законодавчі акти РК з питань запобігання легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом, протидії фінансуванню тероризму і переведенню у готівку грошей" від 21 червня 2011 р. були внесені зміни і доповнення в ст. 11 закону "Про платежі і перекази грошей", відповідно до яких індивідуальні підприємці або юридичні особи зобов'язані забезпечити установку в місцях здійснення своєї діяльності устаткування, призначеного для приймання платежів із використанням платіжної картки".

Відповідно до цього закону уточнено розділ про обов'язок продавців приймати для розрахунків платіжні картки. Якщо раніше торгові організації були зобов'язані проводити такі операції, але ніхто не ніс відповідальності за наявність POS-терміналу на касовому апараті, то тепер торговці зобов'язані їх встановлювати і несуть за це відповідальність.

Також було знижено граничні розміри готівкових розрахунків між юридичними особами з 4 тис. місячних розрахункових показників до 1 тис. МРП⁵. При цьому кошти за ПДВ не повертатимуть тим юридичним особам, які здійснили операції з готівкою в сумі понад 1 тис. МРП. Обмежень на використання готівки фізичними особами в Казахстані поки що офіційно не встановлено.

⁵ МРП – показник, що використовується в Казахстані для розрахунку пенсій, штрафних санкцій, податків та інших соціальних виплат і платежів, на 01.01.2013 р. встановлений у розмірі 1 731 тенге – 11,5 дол. США.

Україна

Проблеми, що заважають збільшенню частки безготівкових розрахунків для населення в Україні, подібні до проблем, притаманних країнам із ринками, що розвиваються, зокрема, це низька довіра до національної валюти, стабільності банківської системи, низький рівень заощаджень, високий рівень доларизації та інфляційних очікувань. Слід також відзначити фактор великих територіальних розмірів та низької щільності населення, що посилює проблеми інфраструктурного розвитку систем електронних розрахунків, особливо POS-терміналів.

Слід зазначити, що поширення використання населенням платіжних карток в Україні – основний та найбільш перспективний напрям зниження обсягів готівкових розрахункових операцій. Проте, незважаючи на те, що з 2004 р. на законодавчому рівні робились спроби стимулювати використання платіжних карток, упродовж 2000–2009 рр. рівень розрахунків з використанням карт залишався на рівні 3–4% від усіх платежів, і тільки з 2010 р. їхня частка перевищила 5%.

Тільки за 2008–2012 рр. кількість карток в обігу збільшилась удвічі (дані щодо платіжних карток в обігу до 2008 р. відсутні) та наблизилася до середньоєвропейського рівня, а впродовж 2006–2012 рр. у півтора рази збільшилась кількість карток, що регулярно використовуються (див. рис. 5).

При цьому, за даними Української міжбанківської асоціації членів платіжних систем (ЕМА) та НБУ, за 2005–2012 рр. інфраструктура використання картокових платіжних систем в абсолютному виразі помітно розвинулась. На 01.01.2013 р. українські банки встановили близько 134 тис. терміналів (у 2006 р. їх було 28 тис.).

Тобто можна констатувати помітний розвиток інфраструктури, проте він не забезпечує належного рівня використання платіжних карток і зменшення готівкового обороту. Згідно з даними ДПА, на кінець 2011 р. в Україні нараховувалося понад 400 тис. організацій і підприємців, що працюють у сфері торгівлі і послуг, з яких лише 8% надавали українцям можливість розплачуватися картокою [9].

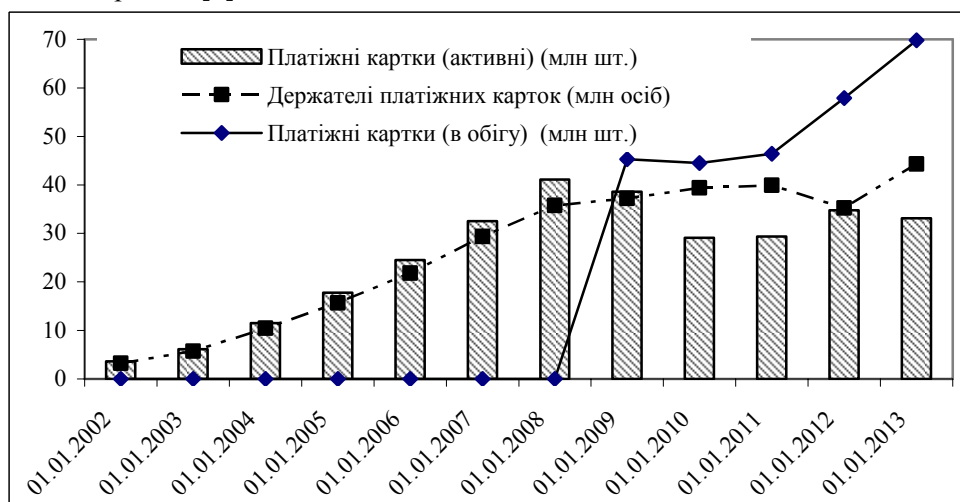

Рис. 5. Динаміка поширення платіжних карток в Україні у 2002–2013 рр.

Джерело: за даними ЕМА, НБУ за відповідні роки.

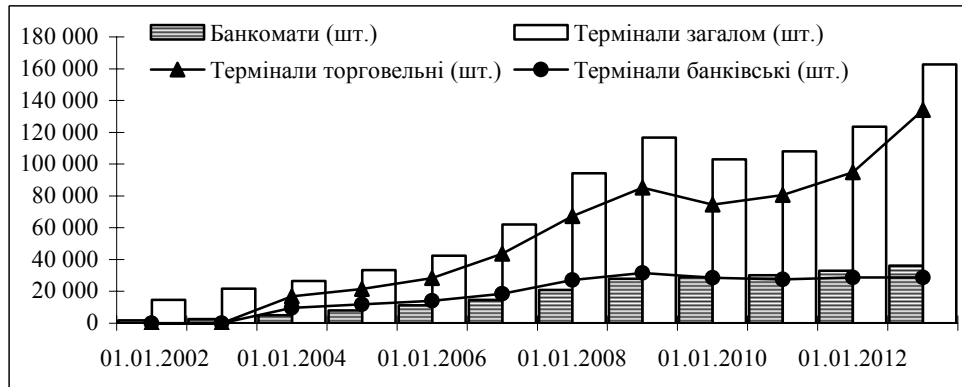

Рис. 6. Динаміка поширення банкоматів і терміналів карткових розрахунків в Україні у 2002–2013 рр.

Джерело: за даними ЕМА, НБУ за відповідні роки.

Крім того, відносні показники ще менш оптимістичні: на 1 млн українців припадає 2 709 терміналів, що у 2–3 рази нижче за країни ЄС, а регіональний розподіл відображає високу концентрацію у Київській, Дніпропетровській, Донецькій, Харківській та Одеській областях – на них припадає 50,7% мережі терміналів [10, с. 21]. Разом із тим така висока концентрація засвідчує наявність перспектив підвищення частки електронних платежів у процесі регіональної диференціації розвитку інфраструктури.

Одними з основних перешкод поширенню використання платіжних карток є висока ставка міжбанківської комісії, через що українські банки несуть значні витрати на придбання та утримання додаткового термінального обладнання для дублювання такого самого обладнання інших банків, розташованого в популярних місцях, з метою зменшення своїх витрат на оброблення міжбанківських трансакцій.

Негативним моментом є наявність монополістів – на 01.07.2012 р. на системи Visa припадало 54,86% ринку карткових операцій в Україні, на MasterCard – 33,25% ринку [11], тоді як на Національну систему масових електронних платежів (НСМЕП) припадало лише 9%. Унаслідок цього вагому роль відіграє складна та інколи непередбачувана тарифна політика міжнародних платіжних систем, яка впливає на окупність інвестицій банків в інфраструктуру.

Населення також демонструє досить скептичний підхід до використання платіжних карток для розрахунків за торговими операціями. На кінець 2011 р. понад 90% операцій із картками становило зняття готівки, у 2012 р. цей показник зменшився до 85% (див рис. 5). Для прикладу в 2012 р. в Росії частка торгових розрахунків із використанням карток уперше перевищила частку операцій зі зняття готівки (52% проти 48%) [12].

Разом із тим слід окремо відзначити динамічність обсягів та структури операцій з платіжними картками в Україні протягом минулого року. Так, за результатами 2012 р. відбулося двократне збільшення обсягів платежів з використанням платіжних карток [11] (наприклад, за даними по системі UPC, у 2012 р. зростання на 58%), зокрема, зростання операцій з картками через Інтернет на 81% (де найбільша частка припадає на телекомунікаційні послуги – 66% та на оплату комунальних послуг – 26%) [13]. Така динаміка може свідчити про початок нового тренду – прискорення розвитку карткових розрахунків.

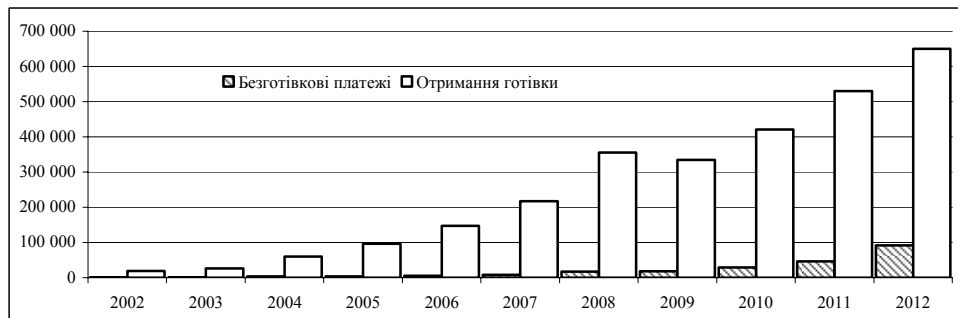

Рис. 7. Обсяги операцій з платіжними картками в Україні у 2002-2012 рр., млн грн

Джерело: за даними НБУ.

Висновки та пропозиції

Загалом ініціатива НБУ щодо встановлення граничної суми готівкових розрахунків має певні перспективи для стимулювання економічного розвитку країни, збільшення обсягів безготівкових розрахунків та є економічно обґрунтованою. Щодо розміру граничної суми готівкового обігу на рівні 150 тис. грн можна зробити висновок, що вона загалом не зачіпає інтереси більшої частини населення, оскільки такий її обсяг значно перевищує ймовірні звичайні розрахункові операції з купівлі-продажу більшості товарів та послуг для населення і відповідає проектному рівню відповідних обмежень у Росії, що також свідчить про її лояльність для українців. З часом цю суму можна буде переглянути до зменшення.

Разом із тим необхідно зважати, що ця ініціатива має дещо репресивний характер і за окремими суб'єктивними оцінками може сприйматись як обмеження прав і свобод громадян. З огляду на це заходи за цією ініціативою вимагають належного інформаційного забезпечення, роз'яснення та підвищення фінансової грамотності населення, а також стимулювання громадян до придбання та користування безготівковими платіжними засобами.

Також вважається доцільним запропонувати банкам встановити пільгові періоди, упродовж яких після набуття постановою чинності великі суми готівки (понад 10 тис. грн) можна буде вносити на особисті рахунки за зниженими тарифами. Такий захід стимулювання є обґрунтованим, беручи до уваги те, що саме за внесення готівки на особисті рахунки фізичними особами у багатьох банках встановлено доволі високі тарифи, в середньому – 1%.

Разом із тим на підставі аналізу зарубіжного досвіду, зокрема, країн Північної Америки, Євросони та Росії, слід зазначити, що для подальшого стимулювання безготівкових розрахунків доцільно зосередитися на технічних аспектах розвитку використання платіжних карток для розрахунків за торговельними операціями.

Для цього необхідно:

- активізувати реалізацію заходів, передбачених Концепцією поширення безготівкових розрахунків із використанням спеціальних платіжних засобів;
- сприяти підвищенню фінансової грамотності населення у сфері використання платіжних карток, зокрема, через підтримку споріднених до платіжних карток проектів: "Транспортна картка", "Електронний студентський квиток", "Система митних платежів" тощо;

- забезпечити використання платіжних карток державними органами і бюджетними організаціями, перевести державні установи на зарплатні проекти;
- підвищити зручність оплати комунальних платежів, послуг держави, податків та інших періодичних повторюваних платежів за допомогою платіжних карток;
- сприяти регіональній диференціації та розвитку інфраструктури безготівкових платежів, підтримуючи відповідні маркетингові стратегії банків;
- своєчасно вдосконалювати платіжні та інформаційні технології, зокрема центральний маршрутизатор НБУ, обладнання та програмне забезпечення розрахунково-клірингових і процесингових центрів із підтримкою відкритих міжнародних стандартів.

Разом із тим слід усвідомлювати, що частка використання платіжних карток у загальному обсязі розрахунків за торговими операціями буде залежати від стану та розвитку банківської системи і економіки країни, девальваційних та інфляційних очікувань. Переведення заощаджень у безготівкову форму за сучасного стану банківської системи може збільшити ризики їхньої втрати для населення у випадку фінансових криз. З огляду на це характер адміністративно-регуляторних заходів не повинен бути жорстким, а заходи стимулювання зростання частки безготівкових розрахунків доцільно спрямувати на усунення технічних проблем використання спеціальних платіжних засобів та розвиток їхньої інфраструктури.

Список використаних джерел:

1. World Payments Report 2011 [Електронний ресурс]. – Доступний з : <http://gbm.rbs.com/docs/gbm/insight/gts/perspectives/WPR_2011.pdf>.
2. Ткаченко М. Швеція откажется от наличных [Електронний ресурс] / М.Ткаченко // Газета.ru. – Доступний з : <<http://www.gazeta.ru/financial/2012/03/23/4103109.shtml>>.
3. World Payments Report 2012 [Електронний ресурс]. – Доступний з : <http://www.capgemini.com/sites/default/files/resource/pdf/The_8th_Annual_World_Payments_Report_2012.pdf>.
4. Сайт Finance.ua Про гроші [Електронний ресурс]. – Доступний з : <<http://news.finance.ua/ru/~5/2013/04/09/300022>>.
5. European Payments Council [Електронний ресурс]. – Доступний з : <http://www.europeanpaymentscouncil.eu/knowledge_bank_list.cfm?documents_category=2>.
6. Фомченков Т. Переход наличности. Бумажные деньги на руках у населения ограничивают рост экономики [Електронний ресурс] / Т.Фомченков // Росийская газета. – Доступний з : <<http://www.rg.ru/2011/07/14/gref-site.html>>.
7. Бжезинський Д. Російські чиновники проти готівки [Електронний ресурс] / Д.Бжезинський // Економічна правда. – Доступний з : <<http://www.epravda.com.ua/publications/2013/04/13/370731/>>.
8. Мамонов М. Замещение наличных денег безналичными [Електронний ресурс] / М.Мамонов, А. Пестова. – Доступний з : <http://www.forecast.ru/ARCHIVE/Analytics/Banks/Noncash_payments_CMASF.pdf>.
9. Харламов П. Операция "терминал" [Електронний ресурс] / П. Харламов // Эксперт Украина. – 2012. – № 6 (336). – Доступний з : <<http://www.expert.ua/articles/9/0/9884/>>.
10. Міщенко В. Развитие безготівкових роздрібних платежів і технологій самообслуговування клієнтів банків в Україні / В.Міщенко, М.Ніконова // Вісник НБУ. – 2013. – № 1. – С. 20–25.
11. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Доступний з : <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>
12. Королева А. Кэша не надо [Електронний ресурс] / А.Королева // Expert Online. – 2013. – 23 марта. – Доступний з : <<http://expert.ru/2013/03/27/kasha-ne-nado/>>.
13. Офіційний сайт УРС [Електронний ресурс]. – Доступний з : <<https://upc.ua/ru/news/1298.htm>>.

Надійшла до редакції
29.04.2013 р.